

Lyrisk legekunst

Per Stavem

Vers om liv i land med lov

132 s. P. Stavems Forlag, 2004

Pris NOK 100

Boken fås kjøpt hos forfatter:

Kalkbrennerveien 25, 1362 Hosle

Per Stavem har kastet kule og diskos og kjempet tikamp i to olympiader. Han har vært jagerflyger i fem år. I nesten 30 år var han overlege og professor ved Hematologisk seksjon, Medisinsk avdeling A, Rikshospitalet. Hans lekelyst med ord er velkjent for Tidsskriftets lesere. I mange år var han aktiv medarbeider i Språkspalten.

For 40 år siden kom hans doktoravhandling om erytrocytter. Nå kommer hans diktsamling om og med ord. Begge gir liv. De røde blodlegemene bærer oksygen og liv til cellene og organene. Ordene bærer mening og liv til sjelene. Erytrocyttene gjør biologiske prosesser mulige. Ordene gjør ånd, følelser og verdier mulige. Mange av Per Stavems dikt handler om de nære ting: peisild, sidesprang, heroin og diskosglede i aftensol. Kjærligheten og familien, særlig barnebarna får sin lyriske fortolkning. Livet i eldre år omskapes til rytmer og rim. Arbeidet som kliniker og forsker etterlater seg spor i dikt som *Legekunst og Forskeren*:

Om arbeidsdag
er lang og stri,
vil mange bli,
i forskningsfag –

så lenge de,
kan fortsatt si,
at nettopp der,
er tanken fri

Men Per Stavem var ikke seg selv om han ikke også diktet om dikt, ord og språk. I diktet *Løs metrikk* skriver han:

Til tider kan
en streng metrikk,
ta kvelertak
på fin lyrikk

Mens løs metrikk –
en ledig drakt,
lar strofen få
sin fulle prakt

Lyriske finsmakere kan nok rynke på sine formalistiske neser av Per Stavems dikt. For meg tar de igjen det de mangler i metriske kvaliteter i sjarm, vitalkraft og lekelyst. Jeg tror poesi krever tre anlegg: følsomme antenner, mot til å dele med seg og lyst og evne til å eksperimentere med ord. Per Stavem har disse anleggene og våger som Frank Sinatra å «do it my way».

Jeg blir også betatt av det menneskesyn

og de samfunnsverdier som preger Per Stavems diktning. Her er nysgjerrighet for mangfold, romslighet for annerledeshet, forståelse for svakhet, ydmykhet i eget selv-bilde. Per Stavems diktsamling styrker min antakelse skapt i møte med gamle klinikere: Legen blir klok av å arbeide i klinikken, på innsiden av den menneskelige tilstand. Som takk for den klokskap og språkglede Per Stavem gir oss, fortjener han selv et vers fra Allvismål i Edda-diktene (1):

Tor:

Si meg nå, Allvis,
– om alt i livet
venter jeg, dverg, at du vet –,
hva natta som kalles
Norrs datter,
heter i hver en heim.

Natt heter den hos mennesker,
men *mørke* hos guder,
maske hos høye makter,
ulys sier jotner,
alver søvnglede,
dverger drøm-åsynje.

Per Fugelli

Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

Litteratur

1. Edda-dikt. Oslo: Cappelen, 1975: 140–1.

Brodal – bedre og bedre om sentralnervesystemet

Per Brodal

The central nervous system

Structure and function. 3. utg. 515 s. Oxford:
Oxford University Press, 2004. Pris GBP 50
ISBN 0-19-516560-8

Dette er tredje utgave av Per Brodals lærebok på engelsk om sentralnervesystemet. Boken er i stor grad skrevet på nytt. Selv om forfatteren selv er nevroanatom har han på en god måte gitt en integrert fremstilling av struktur og funksjon. Man får inntrykk av at det som er funksjonelt viktig har vært styrende også for omtalen av struktur.

Målgruppen er medisinstudenter samt psykologi- og fysioterapistudenter. Boken dekker hele sentralnervesystemet. Innledningsvis gis en oversikt over hovedtrekkene, deretter behandles sensoriske systemer inkludert sanseorganer, motoriske systemer, hjernestamme og hjernenerver, det autonome nervesystem, limbiske strukturer og cortex cerebri.

Forfatteren må ha hatt mange vanskelige, nesten umulige, dilemmaer underveis. Totalomfanget må ikke være større enn at det er rimelig å forvente at medisinstudenter skal sette seg inn i det. Nye funn innen cellulære mekanismer skal være med, samtidig som nevronelementene og deres

funksjoner ikke kan skyves ut. Basale nevrobiologiske mekanismer så vel som klinisk relevante systemfunksjoner skal dekkes. Et annet dilemma er hvor mye vekt det skal legges på presise kunnskaper som kan memoreres og gjengis for eksempel til eksamen, og hvor mye skal divergerende oppfatninger og hypoteser diskuteres. Det må være en balanse mellom alle disse hensyn, og jeg må bare si at Brodal i denne boken har maktet det på en fremragende måte. En viktig grunn til at boken er blitt så spennende, uten å bli utflytende, er at en hel del litt mer avansert stoff, samt spesielt klinisk relevant stoff, er plassert i rosa fargede avsnitt eller bokser, som man kan lese for å få mer detaljerte kunnskaper, bakgrunnskunnskaper, diskutere spennende aspekter og få det hele satt inn i en klinisk sammenheng. Noe spesiell informasjon er også lagt inn som noter til slutt i kapitlet. På denne måten blir det lettere for leseren å selektere stoff i forhold til de ønsker og behov man har.

Per Brodal siterer sin far, Alf Brodal, som for mer enn 50 år siden satte som mål for sin lærebok at den skulle stimulere forståelse heller enn innlæring av isolerte fakta. Dette er en målsetting man ikke kan være uenig i. Samtidig er det et dilemma i en lærebok for studenter som skal tenke på å kunne reprodusere noen fakta ved en eksamen. I min tidligere anmeldelse av Per Brodals siste norske utgave av den tilsvarende læreboken nevnte jeg at medisinstudenter kunne ha noe problemer med å finne klare konklusjoner (1). Dette er blitt svært forbedret i denne siste engelske utgaven, samtidig som spesielt de rosa avsnittene fortsatt gjør lesingen spennende og motiverende.

Det er faktisk vanskelig å finne alvorlige mangler ved denne boken. Selvsagt ville man kunne valgt litt annerledes på egne spesialområder, samtidig må man bare medgi at strenge prioriteringer er nødvendig. Jeg må gi boken en uforbeholden anbefaling for medisinstudenter og også for alle leger og andre som arbeider med sykdommer i nervesystemet i klinisk sammenheng. Forklaringen på sykdomssymptomer, sett på bakgrunn av fysiologiske mekanismer, gir en bedre innsikt og forståelse. Det didaktiske, samt illustrasjoner og figurer, er bedre i denne enn i den siste norske utgaven. På den annen side har det vært og er svært verdifullt å ha en *norsk* bok. Det er å håpe at denne norske boken fra 2001 fortsatt står i bokhyllen og hyppig blir konsultert av språklige grunner.

Kjell Hole

Seksjon for fysiologi
Universitetet i Bergen

Litteratur

1. Hole K. God norsk lærebok om sentralnervesystemet. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 2315–6.